

HUUMORI JULKISESSA TAITEESSA

Epäpyhä liito

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija YAMK

2024

Anssi Heinonen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Anssi Heinonen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 52	Valmistumisaika 2024
Työn nimi Huumori julkisessa taiteessa Epäpyhä liito		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (YAMK), julkinen taide		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Tampereen Taidemuseo		
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee taiteen ja huumorin liittoa taiteessa ja erityisesti julkisessa taiteessa, alaotsikolla Epäpyhä liito(sic). Alaotsikon ilmaisu näennäisen kirjoitusvirheen kera juontaa juurensa siihen yleisenä pidettyyn ajatusmalliin, että taide ja huumori sopivat huonosti yhteen. Ajatus siitä ei tahdo lähteä lentoon eikä liitoon. Aihetta tutkitaan käymällä läpi lähinnä suomalaisia julkisia taideteoksia, joissa huumoria käytetään. Opinnäytetyössä tutkitaan teoksia, joissa huumori on tarkoituksellista ja ilmeistä sekä teoksia, joissa huumori on piilotetumpaa ja hienovaraisempaa, kenties jopa alun perin tahatonta. Tarkastelussa on myös huumorin yleinen olemus sekä sen soveltuvuus taiteeseen yleisellä tasolla. Opinnäytetyön tekijän oman julkisen teoksen valmistamisen prosessi kulkee mukana opinnäyttyessä ja sitä peilataan taidehistoriasta löytyviin vertailukohtiin, erityisesti huumorin näkökulmasta katsoen.</p>		
Asiasanat Huumori, julkinen taide, kuvanveisto, prosenttitaide, pronssiveistos, bad sculpting, ruiskuhopeointi		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Anssi Heinonen	Thesis, UAS	2024
	Number of Pages	
	52	
Title of Publication		
Humor in public art		
The Art of the Covenant		
Degree, Field of Study		
Master of Arts		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Tampere City Art Museum		
Abstract		
<p>This thesis deals with the union of art and humor in public art under the subtitle The Art of the Covenant. The meaning of the seemingly misspelled subtitle becomes clear when reading further into the thesis. The topic is explored by going through mainly Finnish public works of art where humor is used. The thesis examines works where the humor is intentional and obvious, as well as works where the humor is more hidden and subtle, perhaps even unintentional. The analysis also includes the effect of humor on the reception of the work and the appreciation it receives both in cultural circles and among the people. The thesis author's process of making his own public work goes with him all the time and it is mirrored in the comparison points found in art history from the point of view of humor.</p>		
Keywords		
Humour, public art, sculpture, percentage art, bronze sculpture, bad sculpting, spray chrome		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Julkisen kuvanveiston olemus	3
	2.1 Historiallinen näkökulma.....	3
	2.2 Nykypäivän näkökulma.....	3
	2.3 Humoristis-esihistoriallinen näkökulma	3
3	Huumori julkisessa taiteessa.....	5
	3.1 Huumorin määrittelystä.....	5
	3.2 Huumorin käyttö julkisessa taiteessa	6
	3.2.1 Kari Cavén	9
	3.2.2 Tommi Toija	10
	3.2.3 Villu Jaanisoo.....	13
	3.2.4 Anne Meskanen-Barman.....	17
4	Dadaismi, Lettrismi, Avantgarde	19
	4.1 Dadaismi	19
	4.2 Lettrismi.....	19
	4.3 Avantgarde.....	21
5	Oma teokseni	23
	5.1 Lähtökohta	23
	5.2 Oma taiteilijuuteni	24
	5.3 Poliittisuus Suomen julkisessa taiteessa.....	25
	5.4 Poliittisuus omassa teoksessani.....	26
	5.5 Kolikon kaksi puolta	28
6	Kulttuuri on luksuspalvelu, kääntöpuoli ja lauseen kääntöpuoli	30
	6.1 Teoksen kääntöpuoli.....	31
7	Teoksen ulkoasusta	33
	7.1 Kitsch vai bad sculpting?	35
	7.2 Vesiaihe teoksessa.....	36
	7.3 Teoksen materiaalivalinnat.....	38
	7.5 Tekotavan vaikutuksista	42
8	Mitä tuli opittua projektista?.....	43
9	Lähteet.....	44
10	Presentaatio	47

1 Johdanto

Opinnäytetyönä suunnittelen veistoksen, joka ilmentää omaa taiteellista näkemystäni. Veistoksen on määrä tulla pysyväksi taideteokseksi Tampereelle, Tullintorin Pakkahuoneen piha-alueelle. Teoksen tilaajana on Tampereen kaupunki ja Tampereen Taidemuseo.

Taiteen edistämiskeskuksen teettämän kyselyn mukaan 70 % suomalaisista 15–79 –vuotiaista haluaa taideteoksia arkiympäristöönsä (Taiteen edistämiskeskus 2023). Julkisen taiteen arvostus on ymmärrettävä asia, se on lähes poikkeuksetta jollain tapaa kilpailutettua tai kuratoitua. Poikkeuksena edellä mainittuihin katutaide, joka usein tehdään ilman lupaa julkiseen tilaan. Etenkin luvallisen katutaiteen arvostus on nousussa ja yhä enemmän on viime vuosina nähty katutaidetta, tai siitä inspiroitunutta taidetta julkisissa tiloissa. (Tuhkanen 2023.) Se että taidetta kuratoidaan tai kilpailutetaan julkiseen tilaan tarkoittaa, että ihan mitä tahansa teoksia ei päästetä esille koska tila, jota yhteisesti käytämme, kuuluu kaikille ja sen sisältämä taide myös. Omien havaintojeni mukaan julkisessa tilassa olevat teokset eivät useinkaan ole olleet kovin räväköitä kantaaottavuudessaan tai muulla tavoin tilan halltuun ottamisessaan. Fyysistä tilaa julkiset teokset saattavat ottaa toisinaan huomattavissakin määrin mutta esimerkiksi äänet, liike ja vilkkuvat valot loistavat useimmiten poissaolollaan kenties juuri siitä syystä, että teosten ei olisi suotavaa olla liian päällekkäviä yhteisessä tilassamme?

Julkinen, yhteinen tilamme on loppujen lopuksi meille kaikille yhteistä ja siinä tilassa tulisi kaikilla olla mahdollisimman hyvä ja luonteva olla eivätkä kovat äänet tai vilkkuvat valot sovi jokaiselle. Sotamuistomerkit lienevät kantaaottavuudessaan asia erikseen koska niiden sanoma perustuu kunkin maan yleisen käsitykseen ja konsensukseen historiasta sekä esimerkiksi siitä kuka minkäkin sodan voitti ja miksi. Johtuen julkisten teosten paikan sanelemasta luonteesta, on niiden omakin luonne usein hiukan arvokas ja totinen, ainakin aina viime vuosikymmeniin asti. Perinteisesti julkiset teokset onkin totuttu näkemään pronssista tai kivistä tehtyinä järkäleinä, joiden perusluonteeseen kuuluu kestää aikaa niin fyysisesti kuin sanomansakin tasolla. Isojen kivi- ja pronssiveistosten tekeminen on aina ollut verrattain kallista ja luulenpa että jos joku kuvanveistäjä olisi esimerkiksi 1940-luvulla halunnut tehdä ison pronssiveistoksen, jossa pahaa aavistamaton kaduntallaaja liukastuu banaanikuoreen, olisi se todennäköisesti saanut täystyrmäyksen liian hauskana teoksena, vaikkei se edes ole kovin hauska. Tuohon aikaan ei julkisella rahalla tehtyjä vitsejä olisi varmasti-kaan ymmärretty. On tietenkin helppo huudella täältä tulevaisuudesta, olenhan syntynyt vuonna 1978 ja näin ollen pääosin länsimaisen populaarikulttuurin ja -viihteen kasvatti ja orja. Nyt kun pohdin esimerkkinä teosta, olen sitä mieltä, että parempi versio olisi sellainen, jossa iso kävelevä banaani liukastuu nyljettyyn ihmisen nahkaan mutta en usko, että sel- laistakaan tullaan missään julkisesti näkemään. Ajat kuitenkin muuttuvat ja niin muuttuu

myös julkinen taide; jos aiemmin kriittinen katsoja ei pitänyt julkisesta taiteesta, hän saattoi nauraa sille. Tänä päivänä katsoja voi pitää teoksesta JA nauraa sille.

Oma julkisen taiteen teokseni, jota tässä opinnäytteessä tarkastellaan, ottaa kantaa yhteiskunnalliseen keskusteluun lakonisen satiirin keinoin ja tulee toivottavasti olemaan osa Suomen julkisen taiteen perintöä, joka parhaimmillaan naurattaa tai itkettää, riippuen mistä näkökulmasta teosta lähestyy.

2 Julkisen kuvanveiston olemus

2.1 Historiallinen näkökulma

Johann Gottfried Herder on kirjoittanut teoksessaan *Plastik (1778)* että kuvanveisto on pysyvä allegoria, jossa sielu esitetään ruumiin avulla. (Herder 2002, 25.) Tämä ilmaisu on perin osuva koska se taipuu mielestäni todella moneen tilanteeseen. Kestävyyssjuoksu, vaa-tekaapin järjestely, täytekakun leivonta sekä tilanne, kun viisitoistavuotiaana menee kättele-mään sahan omistajaa kesätyöpaikan toivossa, on *pysyvä allegoria, jossa sielu esitetään ruumiin avulla*. Päätelmäni on, että Herder on osunut oikeaan, miksei kuvanveistokin voisi olla osa tätä allegoriaa? Kuvanveistoon on aikojen saatossa suhtauduttu toisinaan myös alentuvasti, esimerkkeinä jo yleiseksi vitsiksi muodostunut abstraktia maalaustaidetta teh-neen Ad Reinhardtin tokaisu siitä, kuinka veistokset ovat jotain, johon taiteen katsoja törmää peruuttaessaan maalauksen luota kauemmaksi. (Goodwin & Figes 2019.) Toisena esimerkkinä ranskalaisen runoilijan ja kriitikon Charles Baudelairen näkemys kuvanveistosta vä-hempiarvoisena taiteenlajina juuri sen kolmiulotteisuuden vuoksi, joka mahdollistaa katso-jan katsovan teosta väärin ts. väärästä kulmasta. (Barasch 1990, 215–6.)

2.2 Nykypäivän näkökulma

Me ihmiset elämme kolmiulotteisessa maailmassa, kuvanveisto on kenties siksi taiteenla-jina se kaikkein tutuin meille koska esineiden katsominen useammalta kantilta on meille lajina ominaista. Tämä voi olla syy sekä siihen että kuvanveistoon on helppo suhtautua rahvaanomaisesti, mutta myös siihen miksi esimerkiksi ITE-taiteilijat usein valitsevat kuvan-veiston ilmaisukanavakseen. Se on kirjaimellisesti käsiteltävissä, ja kenties juuri siksi, hel-posti käsitettävissä oleva taidemuoto. ITE-taiteilijoilla tarkoitetaan taiteen tekijöitä, jotka ovat itseoppineita taiteen tekemisen suhteen. He eivät myöskään useimmiten tunne tarvit-sevansa kannustavaa ilmapiiriä tai muutakaan kontekstia taiteensa suhteen, he vain teke-vät tekemisen riemusta. (Haveri 2018, 3.) Tämän kyseisen ryhmittymän edustajat suhtau-tuvat usein tekemisiinsä riemukkaalla huumorilla, joka kovin usein tuntuu puuttuvan niin sanotun korkeakulttuurin piiriin kuuluvasta kuvanveistosta, tai ainakin silloin kun puhutaan kuvanveistosta julkisen taiteen alueella. Itse pidän sekä korkea- että matalaotsaisesta kult-ttuurista, molemmista löytyy yhtä lailla puhuttelevia, hyviä ja huonoja teoksia, hyviä ja huo-noja tekijöitä.

2.3 Humoristis-esihistoriallinen näkökulma

Ilman tarkempaa analyysia voitaisiin huumorimielessä esittää, että syy siihen miksi kuvan-veistosta on aikojen saatossa tullut niin tärkeä asia taiteen kentällä, löytyy muinaisten aiko-jen kestäättömistä maaleista? Jos vaikkapa joku esihistoriallinen merkittävä henkilö halusi

itsensä tai satunnaisen kyläpäällikön ikuistettavan jälkipolville nähtäväksi, saattoi maalaus olla huonosti aikaa ja sääolosuhteita kestävä ja vain yhdeltä kantilta näkyvä niin sanottu julkinen teos. Veistos sen sijaan näkyy kauas, kestää aikaa ja kulutusta ja on ehkäpä samaistuttavampi kuin maalaus, varsinkin jos se on 1:1 kokoa.

En tiedä milloin termiä "julkinen teos" käytettiin ensimmäisen kerran, tuskin aivan neandertalinihmisten aikaan mutta heidänkin tekemät veistoksensa olivat yhtä kaikki julkisia, ellei tekijä sitten hävennyt tuotostaan siinä määrin että piilotti sen erittäin huolellisesti kivenkoon. Kenties juuri tuosta syystä, häpeästä ja liian suuresta itsekriittisyydestä, on osa ihmiskunnan varhaisimmista veistoksista säilynyt meidän päiviimme asti? Joidenkin teosten kohdalla edellä mainittu toimintatapa on ainakin itselle kuvanveistäjänä tuttu.

3 Huumori julkisessa taiteessa

3.1 Huumorin määrittelyä

Mies meni lääkäriin valittamaan joka-aamuista pahoinvointiaan. Mies sanoi, että herättyään hänellä kuluu noin puoli tuntia ennen kuin olo on normaali eikä enää pyörrytä. Lääkäri neuvoi miestä heräämään puoli tuntia myöhemmin. (Berg 2001, 22.)

Yllä oleva vitsi voisi aivan hyvin olla mistä tahansa tämän päivän vitsikirjasta; näin ei kuitenkaan ole vaan se on antiikin ajalta, vanhimmasta säilyneestä vitsikirjasta nimeltä Filogelos. Eräs (hyvän) huumorin peruspiirteistä on se, että se yllättää. Kun tilanne saa odottamattoman käänteeseen, se naurattaa koska ihminen haluaa tulla yllätetyksi. Yllättävä ja vieras asia ruokkii oppimista ja ihminen on luonnostaan utelias oppimaan. Edellä mainittu näkemys on omani ja täten tieteellisesti epäpätevä, mutta tosiasia on, että aivot erittävät dopamiinia, kun ne oppivat uutta yllätyksen siivittämänä ja se saa ihmisen hyvälle tuulelle ja kenties nauramaankin. (Prevenia 2020.) Ihminen on kautta aikain käyttänyt huumoria yhteenkuuluvuuden luomiseksi ja vaikka sanotaankin että yhteiset viholliset yhdistävät, niin sanoisin että jos kaksi ihmistä nauraa samalle asialle, on se paljon mukavampi yhdistävä tekijä koska tällöin tilanteesta puuttuu negaation läsnäolo.

Huumoria on perin vaikeaa määritellä tarkoin, lähes kaikki tietävät mitä se on mutta tarkka tieteellinen rajausta tuntuu jäävän aina vaillinaiseksi. Jonkinlainen karkea jaottelu on tavattu tehdä ylemmydentunnosta kumpuavan eli erottavan huumorin ja yhdistävän huumorin välille. Ylemmydentunnosta lähtevä huumori on usein toista ihmisryhmää halventavaa ja naurunalaiseksi tekevää ja yhdistävä huumori taas perustuu useammin yllättävyyteen. Yhdistävässä huumorissa vitsin kuulija ymmärtää ehkä vasta vitsin lopuksi, että kerrotulla tarinalla oli koko ajan myös toinen, vaihtoehtoinen ja yllättävä ratkaisu. Tällaista yllättävyyteen perustuvaa huumoria kutsutaan hyveelliseksi huumoriksi ja siinä ilmenevä hauskuus ei liity ainoastaan vitsin vastaanottajan sisäiseen huvituksen tunteeseen vaan myös toisten ihmisten kunnioittaminen on olennaista. (Hietalahti 2018, 45.) Itse tunnustaudun yhdistävän huumorin ystäväksi mutta täytyy todeta, että myös ylemmydentunnosta ponnistava huumori voi olla hauskaa ja etenkin silloin kun siinä ”lyödään ylöspäin”, eli tehdään naurunalaiseksi valta-asemassa olevia, sen sijaan että naurettaisiin jo valmiiksi alisteisessa asemassa oleville.

Ylöspäin lyövässä huumorissa on myös riskinsä sen esittäjälle, Stalinin ajan Neuvostoliitossa oli vankiloissa jopa 200 000 ihmistä humorististen tarinoiden kertomisen vuoksi. (Puukko & Susiluoto 2009, 11–13.) On toki vaikea sanoa, että johtuiko vankilaan meneminen jokaisessa tapauksessa yksinomaan huumorin vuoksi vai käytettiinkö sitä tekosyynä, yhtä kaikki; huumori voi olla myös vaarallista.

3.2 Huumorin käyttö julkisessa taiteessa

“Kun kuvataideteos pyrkii olemaan poliittinen tai yhteiskunnallinen, moni ajattelee, että se menettää kiinnostavuutensa taiteena. Ja moni ajattelee, että kun taideteos yrittää olla hauska, se on ainoastaan kiusallinen (Rautio 2024, 19).” Se että huumoria tunnutaan käyttävän verrattain vähän julkisessa taiteessa saattaa johtua juuri edellä mainitusta ajatustavasta. Tuohon ajatteluun kuuluu ennakkokäsitys taiteesta vakavana asiana, jolla ei sovi pelleillä. Toisaalta onko liikaa pyydetty, jos tässä maailmassa olisi yksi alue, joka olisi huumorivapaata vyöhykettä? Taiteen tarkoituksia on varmasti monia mutta usein kuultuun toteamukseen että taiteen tulisi toimia jonkinlaisena peilinä yhteiskunnasta, sopii huumorin poissaolo, toisin sanoen, vakavuus, varsin kehnosti koska huumoria esiintyy yhteiskunnassa väkisinkin. Humoristisuus ja hauskuus usein liitetään viihteen piiriin kuuluvaksi asiaksi eikä sen käytölle korkeakulttuurin parissa, ainakaan julkisessa taiteessa Suomessa, ole juurikaan perinteitä. (Appelqvist 2017, 82–83.)

Huumori ja sen kokeminen on varsin subjektiivinen asia (Martin 2007). Jonkinlainen jaottelu voitaneen tehdä sellaisten teosten välille, jotka ovat alunperinkin tarkoitettu humoristisiksi ja sellaisten, joista on aikojen saatossa tai muusta syystä, tullut humoristisia. Viitataan tällaisilla tapauksilla esimerkiksi hyvää tarkoittavan harrastajataiteilijan tekemään julkiseen kunnianosoitukseen johonkin idoliinsa tai muuhun merkittävään kohteeseen. Vuonna 2012 Espanjan Zaragozassa sijaitsevassa Borjan kylässä muuan 82-vuotias harrastajamaalari Cecilia Giménez päätti restauroida taiteilija Elias Garcia Martinezin tekemän freskon itse, jotta kirkolta säästyisi rahaa. (Chu 2014.) Restaurointi meni aika lailla pieleen mutta tapauksessa kävi onni onnettomuudessa; kirkosta ja sen pieleen menneestä freskosta tuli valtaisa hitti ympäri maailmaa ja kymmenet tuhannet turistit halusivat nähdä kohteen. Kirkon ja freskon suosio on ollut pienelle Borjan kylälle todellinen lottovoitto ja kylä käyttääkin tätä nykyä pieleen menneen freskon kuvaa ylpeästi omassa mainonnassaan.

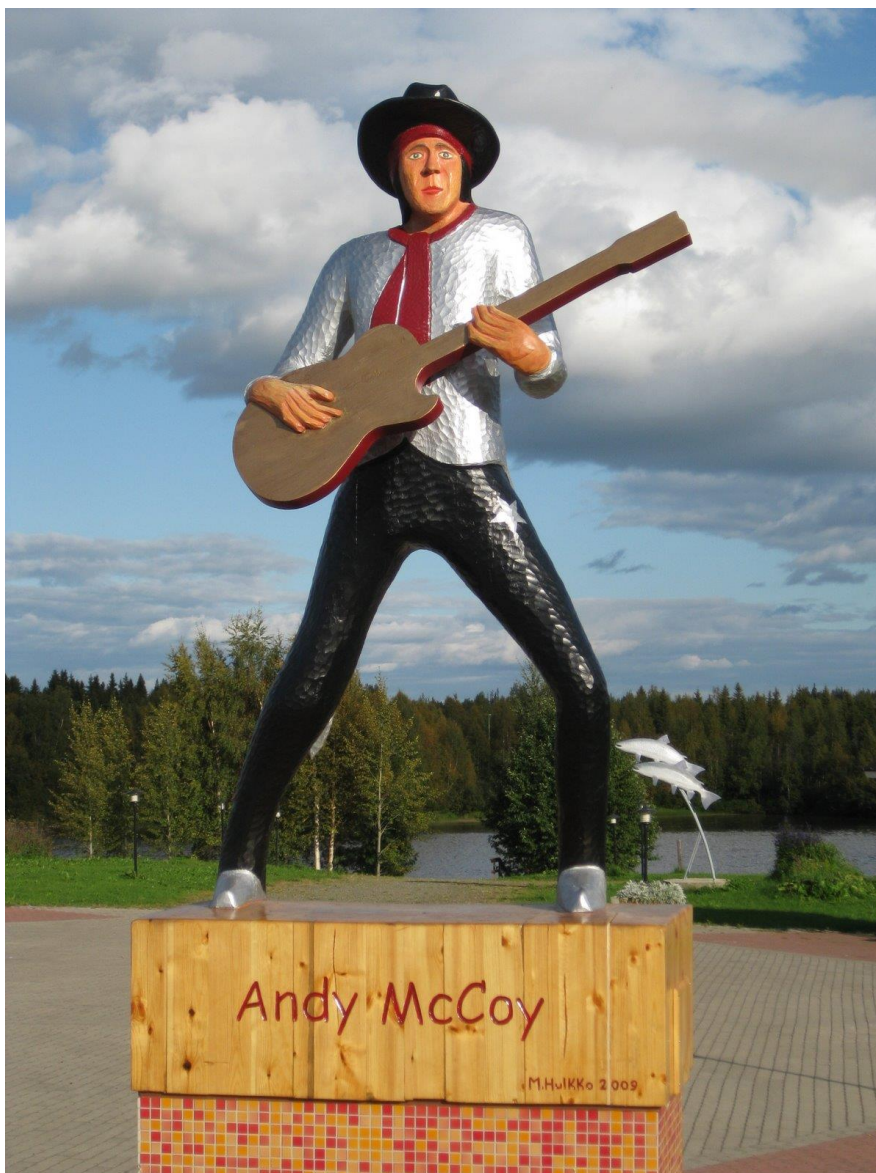

Kuva 1. Vasemmalla Elías García Martínez, *Ecce Homo* (1930), oikealla Cecilia Gimenezin öljyvärein tehty restauraatio vuodelta 2012. Kuva: <https://news.artnet.com/art-world/botched-restoration-of-jesus-fresco-miraculously-saves-spanish-town-197057>

Vastaavia tapauksia löytyy maailmalta useita mm. jalkapalloilija Ronaldon rintakuva Madeiran lentoasemalla ja Suomessa Andy McCoy'n patsas Pelkosenniellä. Ainakin näissä kahdessa edellä mainitussa tapauksessa teosten toteutus poikkeaa jollain tavalla siitä mihin julkisessa taiteessa on totuttu, etenkin jos puhutaan elävää henkilöä esittävästä taideteoksesta. Joissain tapauksissa teoksen kohteen suhtautumista itse teokseen on vaikea selvittää mutta netistä löytyvien kuvien perusteella ainakin Cristiano Ronaldo suhtautuu humoristisen myötämielisesti hänestä tehtyyn veistokseen (Ellen 2017). Tästä huolimatta Ronaldon rintakuva siirrettiin vuonna 2018 lentoaseman säilytystiloihin ja tilalle tuotiin enemmän kohdettaan muistuttava veistos. (Cuddy 2018.)

Kuva 2. Emanuel Santos, Cristiano Ronaldo, 2017, pronssi. Madeiran lentoasema, Portugal. Kuva: Reuters/Rafael Marchante.

Kuva 3. Matti Hulkko, Andy McCoy, 2009, puu. Pelkosenniemi, Suomi. Kuva: Matti Hulkko.

Edellä mainitut esimerkit koskettavat opinnäytteeni aihepiiriä vain viistäen koska niitä teoksia ei ole alunperinkään tarkoitettu hauskoiksi. Seuraavaksi käsittelenkin teoksia ja tekijöitä, joiden esimerkkiteokset on tarkoitettu humoristisiksi. Mielestäni tähän kategoriaan laskettavia julkisia teoksia Suomessa ovat toteuttaneet mm. Kari Cavén, Tommi Toija, Villu Jaani-soo sekä Anne Meskanen-Barman.

3.2.1 Kari Cavén

Kari Cavénin veistotaiteessa arkiset esineet saavat uusia merkityksiä toisteisuuden tai käyttötarkoituksen väärinkäytön myötä, usein absurdin huumorin siivittämänä. Cavénin teosten nimet ovat usein tärkeä osa niiden humoristisuutta, ja teos saattaa avautua yllättävällä tavalla nimen lukemisen jälkeen. Cavénin julkinen teos Waterfall Ruotsin Malmössä on

suurikokoinen seinä, jossa on useita pronssisia vanhanaikaisia hanoja, joista valuu vettä. Toisista valuu enemmän ja toisista vähemmän. Teoksesta voisi saada aikaiseksi, vaikka millaisia tulkintoja ja yksi voisi olla esimerkiksi elämän kiertokulku. Elämässäkin synnyttään jostain ja mennään johonkin, aluksi kovalla tohinalla ja loppua kohden hiljaa tiputellen. Aihe on suuri mutta sitä lähestytään arkisen humoristisesti. Cavén itse toteaa itsestään Helsingin Sanomien henkilökuvassa: “En pidä itseäni humoristisena enkä tarkoituksella tee hauskoja teoksia. Mutta yleensä mulla on hauskaa, kun teen töitä.” (Yrttiaho 2024.)

Kuva 4. Kari Cavén, Waterfall, 2001, pronssi. Västra Hamnen, Malmö, Ruotsi. Kuva: Joakim Raboff.

3.2.2 Tommi Toija

Tommi Toija on tunnettu keraamisista isopäisistä ihmishahmoista, jotka peilaavat erilaisia tunnetiloja. Monet Toijan veistoksista saattavat ensinäkemältä vaikuttaa rujoilta ja synkiltäkin mutta tarkemmin katsottuna teoksista alkaa löytymään sympaattista ja haikeaa huumoria, jota on varsin hankala pukea sanoiksi. Toijan tähän mennessä suurin julkinen teos, Helsingin jätkäsaarella sijaitseva Bad Bad Boy on lähes yhdeksän metriä korkea betoni-veistos, joka esittää alastonta pissaavaa poikaa. Teoksen muotokieli on Toijalle ominaista tyyliä, poika on väriltään likaisen vaalenpunainen, sillä on iso pää ja pienehkö vartalo ja se

on rujohekosti veistetty. Haastattelin puhelimitse 21.3.2024 Tommi Toijaa teoksen ja sen humoristisuuden tiimoilta ja hän totesi että "...teos ei kommentoi Belgian Brysselissä sijaitsevaa kuuluisaa Manneken Pis teosta, eikä myöskään ole siitä sen kummemmin ottanut vaikutteita. Pissaavaa poikaa olen tehnyt jo kauemman aikaa pienemmässä koossa ja kun Ruotsin Örebrossa olevan OpenArt –julkisen taiteen tapahtuman yhteydessä minulle annettiin mahdollisuus tehdä jotain isoa niin ajattelin että miksi en tekisi isoa pissaavaa poikaa koska pieniä olen jo tehnytkin. Aikoinaan kun aloin tekemään pissaavia hahmoja, ei idea siihen tullut niinkään siitä itse toiminnasta vaan pikemminkin halusin yhdistellä kahta keskenään erilaista materiaalia ja tekotapaa. Halusin yhdistää rujoa keraamista veistämistä, jolla toteutin hahmon vartalon sekä kliiniä kiillotettua pronssia, jolla tein virtsan ja sen aiheuttaman lätäkön." Toijan mukaan pissaamistapahtumaan helposti liittyy monenlaisia tunteita ja tulkintoja. "Se on asia jota kaikkien on aika ajoin tehtävä ja siihen voi liittyä häpeää, helpotusta tai ylpeyttä, riippuen asiayhteydestä." Toija toteaa. Itse tulkitseen tässä yhteydessä Toijan veistosta humoristisessa mielessä koska julkisesti pissaavat ihmiset (yleisimmin miehet) ovat kaupunkiympäristössä valitettavan yleinen näky. Kenties tämä veistos saisi julkisesti pissaamista harrastavan ihmisen näkemään oman toimintansa naurettavassa valossa ja saisi ehkäpä jopa harkitsemaan uudelleen, kun seuraavan kerran rakkoa pakottaa keskellä kaupunkia. Voi myös olla, että joku saattaa nähdä teoksen antavan oikeutuksen julkisen pissaamiseen mutta toivottavasti ei. Onhan veistoksen pojalla onneksi hieman häpeää ja kiinni jäämisen pelkoa katseessaan. (Toija 2024)

Kuva 5. Tommi Toija, Bad Bad Boy, 2014, Betoni. Kauppatori, Helsinki, Suomi. Kuva: Marjo Kuula.

3.2.3 Villu Jaanisoo

Villu Jaanisoo käyttää taiteessaan huumoria, joka on toisinaan absurdia, toisinaan hiukan surumielistä ja toisinaan teokset perustuvat johonkin aivan muuhun. Hänen julkisista teoksistaan selkeimmin huumoria hyödyntävät teokset ovat mielestäni Paradise Island vuodelta 2018 sekä Just the fucking stones vuodelta 1998. Paradise Island on käytetyistä autonrenkaista tehty yksitoista metriä korkea veistos ja se esittää kolmea palmupuuta. Jalusta, jolla teos lepää tuo mieleen sarjakuvista tutun paratiisisaaren, jolle joku onneton on haaksirikoutunut. Teos esittää humoristisen version paratiisisaaresta tai idean siitä. Liikenneympyrä tuskin on kenenkään mielestä paratiisi eikä käytetyistä autonrenkaista tehdyt palmutkaan vastaa samaa ihannetta. Jotain kotikutoisen hauskaa teoksessa silti on. Lapsi sanoo äidilleen: "Äiti haluaisin lomalle paratiisisaarelle!", äiti vastaa Jaanisoon teosta osoittaen: "Mutta kulta meillähän on paratiisisaari omasta takaa!". Edellä mainittu esimerkki viittaa internetissä esiintyviin meemeihin, jossa lapsi pyytää vanhemmiltaan jotain hienoa ja kallista tavaraa tai palvelua ja vanhempi toteaa siihen, että meiltähän löytyy sellainen jo kotoa. Meemissä sitten näytetään tämä kotoa löytyvä asia ja se on aina kotikutoinen tai muutoin huono versio alkuperäisestä asiasta. Alla kuva knowyourmeme.com sivuston esimerkki samasta meemistä. Meemin vapaa suomennos:

Minä: Voidaanko hakea valmista ruokaa?

Äiti: Meillä on ruokaa kotona.

Ruoka kotona.

Me: can we stop and get food?

Mom: we have food at home

Food at home:

Kuva 6. Instagram käyttäjä @wilfordbrimly, 2019. <https://www.instagram.com/wilfordbrimly/>

Kuva 7. Villu Jaanisoo, Paradise Island, 2018, käytetyt autonrenkaat, teräs. Lempäälä, Suomi. Kuva: Villu Jaanisoo.

“Kuin eristyneinä kaupunkiympäristössä, palmut seisovat jylhästi omalla saarellaan, liikenneympyrän keskiössä. Tuuli ja ohikulkevat autot tuovat ilmavirtaa tullessaan, mutta valtavat kymmenmetriset palmut eivät kumisesta olemuksestaan huolimatta juuri heilahtele – niiden

rungot ovat vankkaa, asfalttiviidakoon sopeutuvaa laatua.” (Kiilto.fi 2018) Näin kuvaili Kiillon asiakaslehti Jaaniso on teosta nettisivuillaan. Mielestäni kohta, jossa kirjoittaja kuvailee ohikulkevien autojen ilmavirran tuovan teokseen jonkin toisen ulottuvuuden tai tekijän, on erittäin mainio, humoristista taidetta jo itsessään. Mikäpä sopisikaan paremmin autonrenkaista tehtyjen palmujen kaveriksi kuin pakokaasunhajuinen leuto tuulahdus?

Toinen humoristinen julkinen teos Jaanisoolta löytyy valtatie 23:n varrelta. Just the fucking stones on teos, joka kuvaa parittelevia kiviä. Teos koostuu kahdesta isosta kivenjärkäleestä, jotka on asetettu siten että toinen kivistä lepää maassa ja toinen näyttää keikkuvan sen päällä. Kivet ovat kuitenkin tukevasti kiinni toisissaan eikä keikkumisen vaaraa ole. Tuntuu että menossa on kuin onkin jonkinlainen kivien parittelu. Tietämättä teoksen nimeä, voisi olla haastavaa tietää mitä teoksen tekijä on ajatellut. Kenties humoristisen nimen takana on tekijän turhautuminen tienvarsiteoksiin, joita Suomessa tosiaankin on usein tehty ”niistä hiton kivistä”. Jaaniso varmastikin tiedostaa englanninkielisen ”fucking” -termin kaksoismerkityksen, jolla hän hauskalla tavalla pelaa. Nimen voi siis tulkita lakonisen toteavana, ja siten humoristisena, tai sitten itseironisena sekä taidemaalmaan viittaavana piikkinä. Osa hauskuudesta tulee eittämättä juuri tästä kaksoismerkityksestä.

Kuva 8. Villu Jaaniso, Just the fucking stones, 1998, graniitti. Valtatie 23, Suomi. Kuva: Villu Jaaniso.

3.2.4 Anne Meskanen-Barman

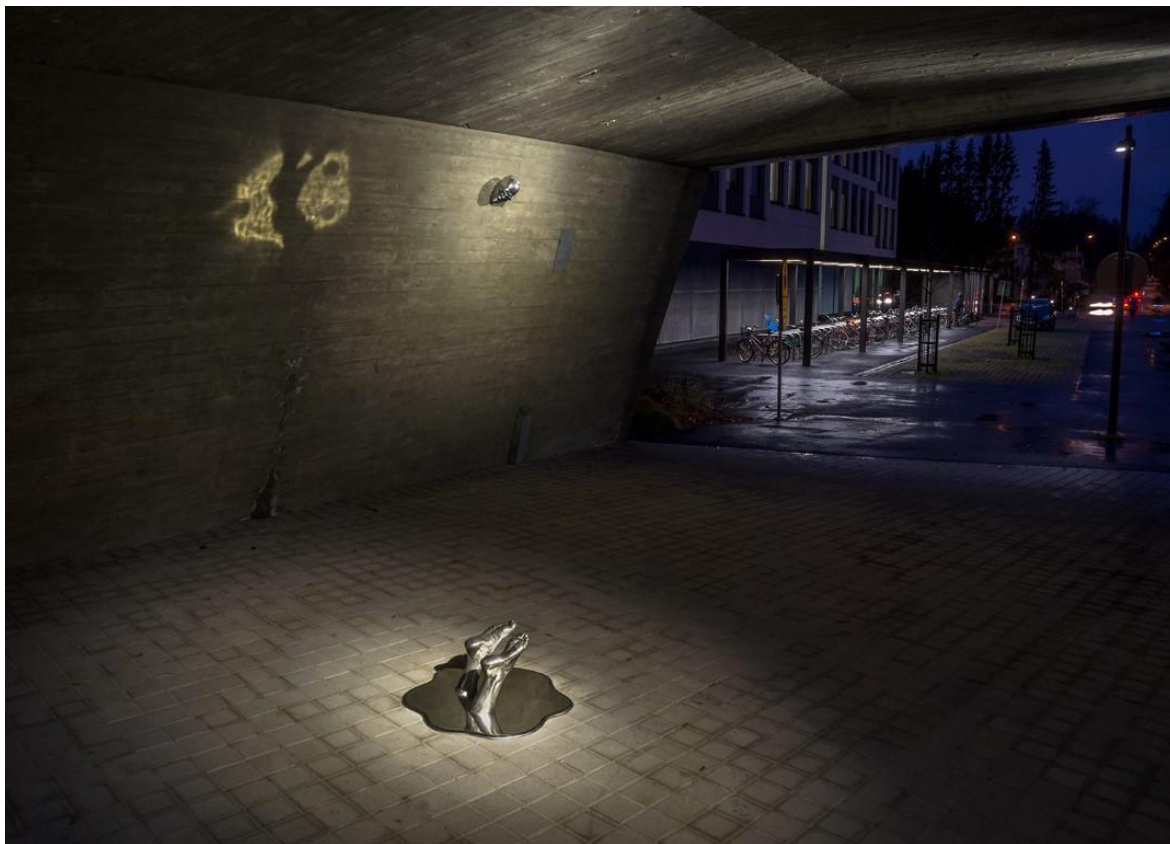
Meskanen-Barmanin julkisista veistoksista erityisesti teokset "Cliffhanger" ja "Hyppy", ovat hyviä esimerkkejä huumorin käytöstä suomalaisessa julkisessa taiteessa. Näissä molemmissa huumori aukeaa, jos on auetakseen, välittömästi. Cliffhanger on väliaikainen julkinen teos, joka kuvaa henkilöä, joka roikkuu viemärinkaivon kannessa siten että vain sormet ovat näkyvä osa. Katsoja saa kuvitella tilanteen mikä on johtanut siihen, että joku on päätyntyn moiseen kiipeliin. Cliffhanger termi kuvastaa kiperää tilannetta, joka jättää katsojan ns. kullun partaalle jännittämään lopputulemaa. Esimerkiksi tv-sarjoissa sankarin selviytymisen kannalta jokin erityisen jännittävä tilanne jätetään näytettäväksi mainosten jälkeen tai seuraavaan jaksoon. Tällaisella menettelyllä taataan katsojan jääminen koukkuun sarjan katsomiseen. Meskanen-Barmanin Cliffhanger teosta katsottaessa tekee melkein pahaa kuvitteellisen päähenkilön puolesta, joka on jäänyt roikkumaan sadevesiviemärisisäpuolelle. Humoristisen teoksesta tekee sen nimi. Se on helposti tulkittavissa populaarikulttuurin kautta ja näin ollen katsojana ottaa helposti sen kannan, että kyllä se sankarimme tuostakin selviää. Lukemattomissa elokuvissa nimittäin viemärit ovat juuri sellaisia paikkoja, joiden kautta sankariagentti pakenee pahoja konnia tai veijarivaras liukenee vankilasta.

Kuva 9. Anne Meskanen-Barman, Cliffhanger, epoksihartsi, maali. 2018. Kankaanpää, Suomi. Kuva: Anne Meskanen-Barman.

Teos nimeltä Hyppy on kaksiosainen veistoskokonaisuus, jossa alikulkutunnelin sisällä keskellä sitä on lätäkkö, johon sukeltaa ihminen siten että vain jalkaterät näkyvät. Toinen osa veistosta on uimarin pää ylhäällä seinällä, joka katsoo sukeltavia jalkoja. Alikulkutunnelit ovat usein sellaisia paikkoja, joihin ilmestyy aika ajoin lätäköitä, joko huonosti johdettujen sadevesien takia tai ihmisen toiminnan seurauksena (esimerkiksi juopunut mieshenkilö helpottaa paineentunnetta virtsarakossaan). Tässä tapauksessa keskellä tunnelia on lätäkkö, johon joku sukeltaa. Tunneli toimii ilmeisesti jonkinlaisena portaalina, jonka avulla pääsee tilasta toiseen. Näin tunneli toimii epäilemättä tosielämässäkin mutta veistos esittää asiasta toisen, humoristisen tulkinnan. Tuolta tullaan ja tuonne mennään. Seinästä voi ilmestyä pää

ja samalla tavalla voi tunnelista poistuaakin, materian läpi jonnekin. Veistos kertoo meille hausalla tavalla tunnelisuuden idean, sen keskeisimmän eli siirtymisajatuksen.

Kuva 10. Anne Meskanen-Barman, Hyppy, haponkestävä teräs, alumiini. 2015. Ruusupuis-ton alikulkutunneli, Jyväskylä, Suomi. Kuva: Anne Meskanen-Barman.

4 Dadaismi, Lettrismi, Avantgarde

4.1 Dadaismi

Dadaismi tai Dada syntyi ensimmäisen maailmansodan aikana Sveitsissä ja levisi sieltä muihin maihin nopeasti kirjeiden, runojen ja lehtien välityksellä. Dada vaikutti taide-elämään lyhyehkön mutta merkittävän ajan 1916–1923. Dadaismin mainingeista voidaan katsoa syntyneen muita merkittäviä suuntauksia kuten surrealismi. Liikkeelle oli ominaista voimakas kapina vallitsevaa taide-elämää ja porvarillisuutta vastaan. Dadalla ei ollut varsinaisia opinkappaleita tai jos oli niin nekin olivat sellaisia, jotka kääntyivät tahallisesti itseään vastaan. Jos joku yhtenäinen aate tai suuntaus olisi Dadalle laitettava niin pasifistisuus oli teema, joka toistui useissa dadaistisissa teoksissa. Tämä johtui varmastikin sodan läheisyydestä, myös taiteilijat olivat nähneet kuinka julma ihminen voi toiselle olla (Honour, H & Fleming, J. 674). Monet dadaistit suhtautuivat teoksiinsa ns. Anti-teoksina eivätkä välttämättä pitäneet niitä juuri minkään arvoisina. Tämä on yksi syy miksi merkittäviä dadaistisia teoksia ei ole niin paljon jäänyt jäljelle kuin muiden merkittävien taidesuuntausten. Itse että pidän dadaismia merkittävänä taidesuuntauksena, vaikka se tuntuu usein jäävän surrealismien varjoon, todennäköisesti siitä syystä, että surrealismi oli ikään kuin jatkokehitelty, salonkikelpoinen versio dadaismista.

Monet dadaistisista teoksista tuntuvat jälkikäteen ajateltuina vain eräänlaisilta kokeilulta tai testeiltä; voisiko näinkin tehdä? Voisiko tämä olla taidetta? Onko sillä mitään väliä? Aivan kuin taiteen tekeminen olisi leikkiä vain. Tässä kohtaa tullaan erittäin tärkeän asian äärelle, nimittäin leikin. Leikki ja humoristisuus jostain syystä liittyvät helposti toisiinsa, en oikein tiedä miksi näin on mutta voisiko siinä olla kyse kaikkivoipaisuudesta? Kun leikkijälle (taiteilijalle) mikä tahansa on mahdollista, miksipä hän ei tekisi ja kokeilisi kaikenlaista hullua? Ja jos hullulla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi sellaisten asioiden yllättävää yhdistämistä mitkä eivät tavallisesti sovi yhteen, ollaan jälleen yhden huumorin määritelmien äärellä. Dadassa onkin mielestäni aimo annos sellaista huumoria mukana, joka naurattaa kenties siksi että se on järjetöntä, sitä ei voi selittää? Voi olla, että kyse on myös minun persoonallisuudestani, suhtaudun usein huvittuneisuudella asioihin, joita en ymmärrä. Joku toinen henkilö saattaa tuhtua järjettömyyksistä, minä pidän niitä usein hauskoina haasteina, vaikka ne jäisivätkin minulle mysteereiksi.

4.2 Lettrismi

Lettrismi on avantgardistinen, dadaismista ja surrealismista ponnistava suuntaus, joka vaikuttaa niin runouden, elokuvan kuin maalaustaiteenkin saralla. Lettrismi syntyi Pariisissa 1940-luvun puolivälin tienoilla ja sen perustajana toimi romanialainen emigrantti Isidore Isou. (Hopkins 2018, 150.) Suomessa lettrismin uranuurtajana pidetään Eino Ruutsaloa.

Ruutsalo vaikutti Suomen taide-elämässä 50 –luvulta aina 2000 –luvulle asti. Hänen taiteilijauransa oli hämmentävän monipuolinen aikalaisiinsa verrattuna. Lettristiksi hänet miellettiin 60 –luvun lyhytelokuviansa kautta, joissa hän käytti filmille maalaamista, kuvarunoja sekä kirjainkuvia. (Päiväsaari 1995.) Itse koen hengenheimolaisuutta Ruutsaloon nimenomaan monipuolisuuden kautta, meillä molemmilla taiteen tekeminen näyttäytyy sellaisena, että teoksen media valikoituu idean myötä.

Kuva 11. Eino Ruutsalo, Harja. Readymade ja akryylilaatikko. 1967. Kuva: Hagelstam & Co.

Mielestäni taiteilijan ammattiin kuuluu olennaisena osana nimenomaan vapaus tehdä sitä mikä kulloinkin kiinnostaa. Ymmärrän että taiteilijan uran kannalta monipuolinen rönsyily ei kenties ole se kaikkein järkevin vaihtoehto mutta koen että minun täytyy kuunnella sisäistä ääntäni ja pyrkiä olemaan impulsseille altis. Jos taiteilijana loisin yhden jutun tai teoksen, joka tekisi minusta kuuluisan ja suosituksen, olisi monen mielestä viisasta jatkaa sillä tiellä eläkepäiviin asti. Itse koen että tekijänä pysyn valppaampana ja uteliaampana kun haastan jatkuvasti itseäni menemällä tuntemattomille alueille mm. erilaisten tekniikoiden kanssa. Mielestäni lettrismen yhdistää huumoriin nimenomaan leikkisyys ja kokeilunhalu. Kaikessa,

tai oikeammin, suurimmassa osassa taidemaailmassa tapahtuvista asioista ei tarvitse olla järkeä, riittää että tekijä menee rohkeasti uusille alueille tekemisensä luomisprosessissa ja pysyy avoimena uuden edessä.

4.3 Avantgarde

Avantgarde on terminä erikoinen sillä se on samaan aikaan vanhentunut mutta edelleen paikkansapitävä. Newyorkilainen taidekriitikko Robert Hughes sanoo kirjassaan *The Shock of the New* (Hughes 1991, 374), avantgarden käsitteen romahtaneen jo 1970-luvulla, kun ajatus siitä, että jokin taidesuuntaus voisi uudistaa yhteiskuntaa alkoi tuntumaan yksinkertaisesti vanhentuneelta. Avantgarden perusideana voidaan pitää uuden keksimistä ja etujoukoissa olemista. Nimi avantgarde tulee ranskan kielen sanoista avant "edessä" ja garde "kärkijoukko" (Wikipedia 2024).

Seuraava mielipiteeni saattaa kuulostaa omahyväiseltä koska en ole ainakaan vielä ollut mitään merkittävää taidesuuntausta perustamassa mutta omasta mielestäni avantgarden perusideassa piilee myös sen mahdollinen heikkous. Jos jokin toisarvoinen päämäärä tulee itseisarvoksi, on aatteella suuri mahdollisuus olla pulassa. Uutta uuden vuoksi, taidetta taiteen vuoksi? Voi myös olla, että mielipiteeseeni vaikuttaa tämän ajan henki. Olen nähnyt niin paljon outoa ja käsittämätöntä taidetta, että minun on vaikea innostua siitä vain sen takia että käsillä on jotain mitä en ole ennen nähnyt. Mielestäni hyvä taide on hyvää taidetta ja huono huonoa, on se uudenlaista tai ei. Taiteen hyvyys on tietenkin pitkälti subjektiivinen asia ja edellä esittämäni jako on turhan karkea mutta jonkinlaiset suuntaa antavat viitat taiteen hyvyydelle voisivat kuulua näin: *hyvä taide jää vaivaamaan, hyvä taide antaa uuden näkökulman, hyvä taide luottaa omanlaiseensa ilmaisutapaan.* (Stammeier 2016.) Toki on sanottava avantgarden eduksi, että se loi paljon merkittäviä teoksia jo 1800-luvulla, jolloin sen ympärillä oli jonkinlaista anarkistista liikehdintää ja totuttujen tapojen kyseenalaistamista. (Wikipedia 2024.) Osa avantgarden nimissä tehdystä uudenlaisesta taiteesta vaikuttaa omasta mielestäni myös humoristiselta, vaikka en yksittäisten teosten tekemisen prosesseista osaa sen tarkemmin sanoa, että onko ne tehty pilke silmäkulmassa vai ei. Esi-merkkinä varsinkin 1900-luvun alun teokset kuten Marcel Duchampin kuuluisa pisoaarista tehty veistos, *Suihkulähde*.

Kuva 12. Marcel Duchamp, Suihkulähde, ready-made, 1917. Kuva: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/duchamp-fountain-t07573>

Kappaleen alussa sanoin, että avantgarde on terminä vanhentunut. Tarkoitin sitä, että yllä oleva Duchampin Suihkulähde tuskin enää tänä päivänä olisi avantgardea, vaikka se aikoinaan sitä olikin. Nykypäivänä taidenäyttelyissä näkee niin paljon oudompiakin asioita esitettävän taiteena, että pisoaari teoksena ei yllätä, naurata eikä hätkähdytä. Jonkun täytyy kuitenkin olla ensimmäinen ja Duchamp sitä aikoinaan oli, kenties aiheuttaen myös edellä mainittuja reaktioita aikalaisissaan.

5 Oma teokseni

Kuva 13. Luonnos teokseni etupuolesta, 2024.

5.1 Lähtökohta

Minulla kävi onnekas tapahtuma opinnäytetyötäni aloittaessa. Maaliskuussa 2023 Tampereen Taidemuseon julkisen taiteen koordinaattori otti minuun yhteyttä ja kysyi halukkuuttani toteuttaa taideteos suoralla teostilauksella Tampereen Tullikamarille (Tullikamarin aukio 2), joka tullaan remontoimaan lähitulevaisuudessa. Koordinaattori oli ehdottanut työryhmälle useita taiteilijoita ja minut valittiin ehdokkaiden joukosta tekemään teosehdotus työryhmän harkittavaksi. Teos tulisi olemaan osa Tampereen kaupungin ja Taidemuseon kokoelmaa, sijoituspaikkana Tampereen Tullikamari tai sen piha-alue. Tuossa vaiheessa en vielä tiennyt, että tämä projekti tulisi venymään melko pitkäksi, eikä sen toteutumisesta vielä tätä kirjoitettaessakaan ole täyttä varmuutta. Olen tehnyt teoksesta kaikkiaan kolme eri luonnosta, sillä teoksen mahdollinen sijoituspaikka on vaihtunut kahdesti koska rakennuksen sisäänkäynti on vaihtanut paikkaa ja muitakin suuria muutoksia rakenteiden suhteen on ilmennyt ajan kuluessa.

Ensimmäinen ajatukseni teoksesta oli, että en halua tehdä vain jotain hienon näköistä veistosta, joka on herttaisen yhdentekevä ja kenties ihan sympaattinen mutta sisällöllisesti ohut

ja olankohautuksella ohitettavissa. Tällä kertaa haluaisin huumorin keinoin ottaa kantaa kulttuurin puolesta, nyt ja tulevaisuudessa, ollaanhan teoksen sijoituskohteessa itsessäänkin monipuolisesti kulttuurin äärellä sillä Tullikamarin Pakkahuone on sekä tunnettu keikka- paikka että mm. Tampereen teatterikesän ja Tampereen Elokuvajuhlien toimistotila. Lisäksi rakennuksessa järjestetään eläkeläisten tansseja sekä teatterinäytöksiä kaiken ikäisille. Toiminta rakennuksessa ei ole sellaista, joka perinteisesti mielletään korkeakulttuurin piiriin (Kallioniemi, K & Salmi, H. 11–30) kuten ooppera tai nykytanssi, siksi ajattelin, että teoksessani voisi olla mukana pop-kulttuurin elementtejä ja kenties hiukan huumoria. Pop-kulttuuri linkittyy kiinteästi pop-taiteeseen, jonka elementtejä itsekkin olen koko taiteilijanurani aikana käyttänyt viljalti teoksissani. Pop-taide on erityisesti 1950- ja 1960-luvuilla vaikuttanut taidesuuntaus, jossa käytetään kuvia suoraan populaarikulttuurista tai siihen viitaten. Pop-taiteen tarkoituksena on haastaa ajan vallitsevia arvoja, kohteenaan erityisesti feminiinisyys, perhearvot, isänmaallisuus sekä kulutustottumukset. (MoMA 2024.)

5.2 Oma taiteilijuuteni

Tekijänä en koe olevani sellainen, joka automaattisesti suoltaa humoristisia teoksia liukuhihnalta mutta myönnän että monissa teoksissani on kyllä huumoria. Olen siis kaiketi pohjimmiltani humoristi. Luulen että se johtuu siitä, että olen pikkuveli, joka on joutunut keksimään keinoja pysytellä isoveljeni ja hänen ikätovereidensa vanavedessä. Huumoriin on ollut helppo turvautua, kun esimerkiksi voima ei ole riittänyt jonkin asian ratkaisemiseksi. Tiedostan että taiteessa huumorin käyttö on taitolaji, usein vitseillä on nimittäin tapana tyhjentä kertomisen jälkeen. Harva vitsi on sellainen, joka jaksaa naurattaa kerta toisensa jälkeen. Taideteoksessa huumorin täytyisi olla sellaista, että teos kestää pidempääkin tarkastelua. (Kantokorpi 2010, 35.) Jos veistos itsessään esittää jonkinlaisen vitsin, voisi olla parempi, jos se esittäisi siitä vitsistä ainoastaan loppuratkaisun. Tällöin teoksella olisi mahdollisuus jäädä paljon monitulkintaisemmaksi verrattuna siihen, että katsoja tietäisi koko draaman kaaren alusta loppuun. Tätä vitsin lopputulemaa katsellessaan katsoja voi mielessään kertoa monia erilaisia alkuasetelmia ja historioita teokselle ja näin teos elää vapaammin ja hauskemmin kuin liian tuttu tarina. Toisin sanoen vitsiä käytettäisiin vain teoksen taustana tai inspiraationa.

“Kirpeä huumori on taiteilijalle yhteiskunnallisen kannanoton väline. Satiiri tunnetaan ainakin jo antiikin Kreikasta. Se on vastarinnan muoto, ja on tärkeää pitää ääntä vaikkei lopulta saisikaan aikaan muutosta” (Peltonen 2024, 48).

Tämän teoksen kohdalla valitsemani huumorin laji ei kuitenkaan ole se mitä taiteessani useammin olen käyttänyt, eli inkongruenssipohjainen (toisiinsa sopimattomien asioiden yhdistely) tyyli, vaan tällä kertaa kyseessä on minulle harvinaisempi, suurempi ilmaisu. (Morreal 2009, 12.) Käyttämäni huumorin laji on minulle poikkeuksellinen: poliittinen satiiri tai

vielä tarkemmin ilmaistuna, lakoninen poliittinen satiiri. Lakonisuus yhdistetään usein tietynlaiseen lannistuneisuuteen, "työläs on sinun potkia tutkainta vastaan" (Apostolien teot 1933, 26:14). Tälläkin kertaa lopputulema voi olla, että teokseni ei tule muuttamaan yhteiskuntajärjestelmäämme piirun vertaa, mutta ainakin aion yrittää ihmisten ajattelutapaan vaikuttamista.

5.3 Poliittisuus Suomen julkisessa taiteessa

Poliittinen kantaaottavuus on Suomen julkisessa taiteessa melko vähän käytetty tyyli, ymmärrettävistä syistä; jos teos tulee yhteiseen julkiseen tilaan, se ei ole reilua, että jonkin poliittisen suunnan näkemyksiä nostetaan ja toisten näkemykset halutaan nähdä vähemmän suosiollisessa valossa. Menneinä vuosina on julkisina teoksina nähty sotaan liittyviä muistomerkkejä, jotka ovat poliittisesti latautuneita, ne ovatkin tässä suhteessa poikkeus sääntöön.

Kuva 14. Arvi Tynys, Vilppulan urhojen voima, pronssi, 1938. Kuva: <https://serlachius.fi/wp-content/uploads/2019/08/vapauden-muistomerkki.jpg>

Yllä oleva kuva on hyvä esimerkki poliittisesti latautuneesta julkisesta teoksesta. Kyseessä on Arvi Tynyksen, vuonna 1938 pystytetty muistomerkki sisällissodan voittajien muistoksi. Teoksen nimi on ”Vilppulan urhojen voima” ja siinä lihaksikas mies on lähtemässä hyökkäykseen kohti punaisten rintamaa, joka oli Vilppulankosken toisella puolella, miehen takana ns. Vapauden hengetär kutsuu joukkoja liittymään taisteluun.

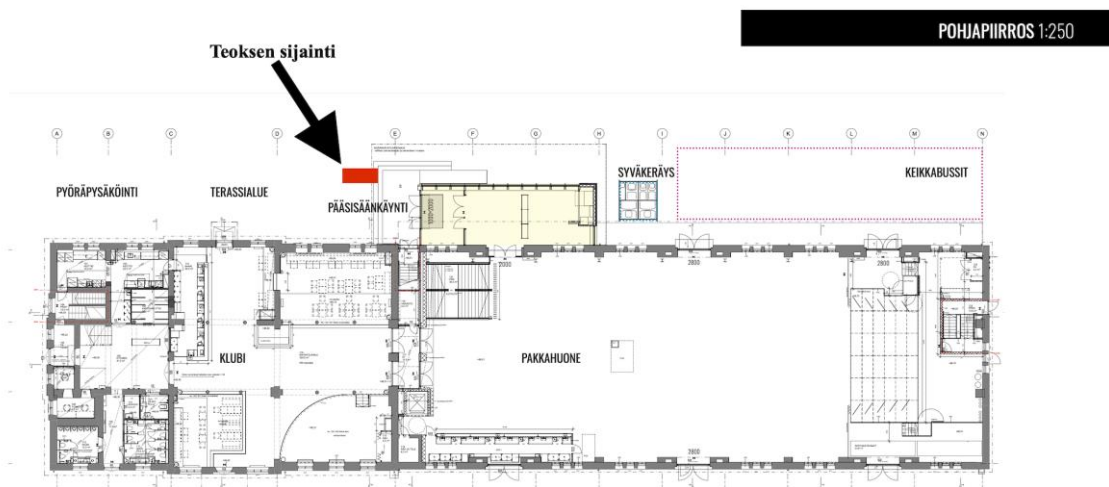
Ajattelen kuitenkin, että minun julkisen teokseni tapauksessa poliittisuus on enemmän tulokinnanvaraista koska teos liittyy niin vahvasti Tullikamarin rakennukseen eikä siten ole samalla tavalla julkinen teos kuin jos se olisi vaikkapa kaupungintalon tai muun vallankäyttöön liittyvän rakennuksen edessä. Tapa, jolla minun teokseni linkittyy politiikkaan, löytyy lauseesta, joka teoksesta löytyy. Tämä kyseinen lause on tosin irrotettu alkuperäisestä kontekstistaan tarkoittamaan päinvastaista ja lisäksi se on käännetty latinaksi. Mielestäni siinä on riittävästi perustelua sille, että tuo lause voidaan nähdä uutena itsenä osana tätä teosta eikä vain jonkin poliitikon sanomana fraasina. Ymmärrän sen, että teos voidaan toki nähdä poliittisena mutta toisaalta, mikä tahansa voidaan. Lause voi olla tässä yhteydessä vain yleinen kannanotto kulttuurin puolesta puoluekannasta riippumatta.

5.4 Poliittisuus omassa teoksessani

Tärkeä osa teostani on Perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purran taannoin lausuma tokaisu: ”Kulttuuri on luksuspalvelu” (Pasanen 2023). Näkemykseni mukaan lausunto oli lyhytnäköinen ja siksi haluaisinkin antaa sille puitteet jäädä elämään parempana versiona sitä mahdollisimman kauaskantoisella tavalla, siten että se jää elämään uutta elämää, uudella tavalla! En halua, että tuo epäonninen lausahdus sellaisenaan jäisi mahdollisimman pitkään elämään, pikemminkin toivon, että teokseni esittämä vastalause (joka mielestäni pärjää myös tulevaisuudessa aivan omillaankin), eläisi pidempään kuin alkuperäinen lause. Jos näin tulisi käymään niin mielestäni siinä toteutuisi aiemmin mainitsemani esimerkki siitä, kuinka (vitsistä)esitetään vain loppuratkaisu ja katsojat voivat täydentää alkuasetelman. Teen teokseni metallivaluna, materiaaleina lähinnä alumiinipronssi ja pronssi, ja tämä takaa sen, että pienen ihmisen protesti kulttuurin puolesta tulee jäämään eloon noin kahdeksisadaksi vuodeksi valmistumisestaan eteenpäin. Tarkoitukseni on, että teokseni viesti tulee olemaan vahva, selkeä, ajaton ja piikittelevyydessään humoristinen muttei kuitenkaan loukkaava. Ja vaikka teoksesta joku mieltään pahoittaisikin niin tässä tapauksessa lyönti suoritetaan kuitenkin ylöspäin, valtaapitävien suuntaan.

Kuva 15. Luonnos teoksesta sijoitettuna jalustalleen, 2024.

Kuva 16. Teoksen sijainti pohjapiirroksessa, 2024.

5.5 Kolikon kaksi puolta

Kuva 17. Luonnos kerubista edestä- ja takaapäin, 2024.

Teokseni tulee olemaan sijoittumaan ulkotilaan Tullikamarin uuden pääsisäänkäynnin yhteyteen, rappujen viereen, omalle jalustalleen. Teos on kaksipuoleinen, siten että katsoja näkee rakennuksen sisäänkäynnistä ulos tullessaan eri teoksen kuin jos hän katsoo teosta Tullikamarinaukion suunnasta. Teoksella on ikään kuin pääkatselusuunta ja sitä kommentoiva puoli. Pääsuunta on siis Tullikamarinaukiolta päin katsottuna, eikä teosta ole oikein mahdollista nähdä ns. väärässä järjestyksessä ja vaikka olisikin niin perusviesti teoksessa säilyy samana. Teoksen idea pääpiirteissään on, että teoksen etupuoli edustaa kaikkea hyvää ja säilyttämisen arvoista mitä kulttuurin kentältä löytyy ja teoksen takapuoli edustaa sitä mitä tapahtuu, kun kulttuuri nähdään lähinnä asiana, josta on helppo hankkiutua eroon ensimmäisenä vaikeiden aikojen koittaessa. Etupuolella juhlietaan kulttuuria sen kaikissa muodoissa ja takapuolella tuo kaikki on romuttunut. Teoksessa on kaksi noin 150 cm korkeaa

kerubia, jotka on sijoitettu metrin korkuiselle kiviselle jalustalle pääsisäänkäynnin viereen. Kerubit puhaltavat torveen, kuin toivottaen että katsokaa tänne! Todellisia katseenvangitsijoita ne ovatkin, sillä molemmat hahmot sekä niiden välissä oleva vaakuna on päällystetty lehtikullalla ja runsaalla barokkihenkeä, värikkäällä koristelulla. Hahmojen välissä on kuvitteellinen Tullikamarin Pakkahuoneen vaakuna, jossa on erinäisiä kulttuurillisia viittauksia, joista osa viittaa suoraan myös itse Pakkahuone –rakennukseen. Noita kuvituksia ovat muun muassa taltta ja sivellin, jotka viittaavat kuvanveistoon ja maalaustaiteeseen, itkevät ja nauravat teatterimaskit sekä nuottiavain, viittaamassa teatteriin ja elävään musiikkiin. Alla kuva teoksen kääntöpuolesta.

Kuva 18. Luonnos teoksesta takaapäin, 2024.

6 Kulttuuri on luksuspalvelu, kääntöpuoli ja lauseen kääntöpuoli

Jalustassa on teoksen etupuolella kultaisin goottilaisin kirjaimin veistetty teksti *Cultus Est Deliciae Muneris*. Tuo latinankielinen lause on samalla teoksen virallinen nimi ja se on juuri tuo Riikka Purran lausuma lause. Haluan käyttää latinan kieltä tosiaankin sen etäännyttävän vaikutuksen vuoksi. Latinan käyttö myös erottaa viestin sen alkuperäisestä yhteydestä ja näin tekee siitä sanomaltaankin kenties pitkäikäisemmän ja kestävämmän, toivottavasti tulevaisuudessa myös monitulkintaisemman. Tämän lisäksi latinan kieli näyttää vanhalta ja arvokkaalta, joltain sellaiselta, jota on aikojen saatossa totuttu näkemään julkisten, vakavien teosten yhteydessä. Tässä tulee osittain huumori mukaan minun teokseni kohdalla, ironialla höystettynä, eli ”jotain tällaista tekstin pitää tällaisessa kontekstissa olla”. Latinan kielen käytölle on pitkät perinteet julkisessa taiteessa Suomessa ja maailmalla ylipäätään. Olihan Latina aikoinaan yksi universaaleimmista kielistä (Wiik 2003). Kerubit ovat siis alumiinipronssista valetut, päällystetty lehtikullalla ja veistotyyliltään ne jäljittelevät 1700 luvun rokokoon muotokieltä, ulkoasultaan hyvin perinnetietoista kuvakieltä siis. Ne eivät ole täysin kolmiulotteisia hahmoja vaan enemmänkin reliefinomaisia ja sille asialle löytyy teoksen kannalta olennainen ja käytännöllinen syy.

Koska koko teos kaksipuolinen, toimii reliefien kääntöpuoli eli kovera puoli taustana ja alustana kääntöpuolen veistoksille. Kääntöpuolen voi ajatella olevan läpivalaisu etupuolesta, ikään kuin teoksen sanomasta ikävän version paljastava puoli. Läpivalaisuun tematiikka toimii sekä konkreettisella että kontekstuaalisella tasolla; kääntöpuoli todella näyttää siltä kuin näkisi röntgenillä kerubien sisään mutta myös siltä miltä kerubit oikeasti näyttäisivät silloin kun kaikki menee päin mäntyä ja kulttuuri ei saa ansaitsemaansa arvostusta. Kääntöpuolella kaikki on päinvastaisesti kuin etupuolella; kerubit ovat vain enkelimäisiä luurankoja, jotka eivät suinkaan puhalla torveen vaan juovat viiniä ohuista pulloista, kukat ovat lakastuneet ja linnut kuolleet, teatterimaskit ovat molemmat itkevää sorttia, sivellin on katkaistu sekä aurinko on vaihtunut kuuksi ja niin edelleen. Symboliikka tarkoituksellisen pateettista mutta pyrin tekemään kaiken sympaattisella ja hellyttävällä tyylillä, myötätuntoisella huumorilla höystettynä. Jalustassa, jossa etupuolella Purran teksti, on toisella puolella muotoa: *Vita Sine Deliciae Servitio* (Elämä ilman luksuspalvelua). Teoksen huumori aukenee kunnona vain silloin kun katsoja näkee molemmat puolet. Jos katsoo vain murheellista puolta, voi siinäkin toki joku nähdä humoristisia piirteitä totuttujen konventioiden uudelleen esittämisen vuoksi. Tässä puolessa on läsnä makaaberin ja mustan huumorin piirteitä, jotka kuitenkin näyttäytyvät uudessa, kenties ilkkurisemmassa/satiirisemmassa valossa kunhan molemmat puolet teoksesta on nähty ja latinankieliset tekstit ymmärretty? Kuten aiemmin totesin: Huumori teoksessa on tyyliltään lakonista. Teos toteaa mutkattomasti: näin asiat ovat. Koska Tullikamarin rakennus itsessään on kulttuurin näyttämö, sopii tällainen toteavan lakoninen huumori mielestäni kohteeseen aivan sopivasti. Teos kertoo mistä

rakennuksen toiminnassa on kyse; kulttuurista, joka on ilman ironiaakin sanottuna, ja nimenomaisesti: luksuspalvelu. Ihmisten elämässä täytyy olla luksusta!

6.1 Teoksen kääntöpuoli

Teoksen kääntöpuoli kertoo myös kirjaimellisesti teoksen viestittämän asian kääntöpuolen, jalustan tällä puolella teksti: *Vita Sine Deliciae Servitio*, kertoo kuinka elämä ilman tätä kyseistä luksusta on melko kauheaa elämää. Voisi melkein ajatella, että teokseni humoristisuus koostuu myös siitä, kun valtaapitävä taho haluaa kyykyttää köyhää taiteilijaprekariaattia, taistelee prekariaatti vastaan kyykyttäjän omilla aseilla, sen omilla sanoilla. Kenties tällaisessa taistelussa voisi olla kyse hiukan samasta asiasta kuin esimerkiksi ämmä -sanana tai tummaihoisista käytetyn n-sanan kanssa? Ivalleseksi tarkoitettu (tai sellaiseksi muuttunut) sana omiaan omaan käyttöön ja käytetään sitä yleisesti. Rappärinaiset ovat omaksuneet ämmä -sanana omaan käyttöönsä ja ovat ohjelmoineet sanan käytön uudelleen samoin kuin tummaihoiset ihmiset käyttävät n-sanaa toisistaan usein positiivisessa mielessä. Kun Purra sanoi, että kulttuuri on luksuspalvelu, oli tokaisussa mielestäni kulttuuria vähättelevä sävy. Nyt tuo sama lause otetaan omaan käyttöön ja sillä tarkoitetaan sananmukaisesti sitä, toisin kuin alkuperäisessä kontekstissa. Alkuperäisen lausahduksen merkitystä voisin vielä avata siten että siinä oli mielestäni kyse ennen kaikkea sanan luksus käytöstä vanhahtavassa merkityksessä, joka muuttaa viestiä entistä huonompaan suuntaan. Luksus tarkoittaa alla olevan taulukon mukaan alun perin asioita, jotka ovat etäisiä rahvaalle, eivät ole saavutettavissa, ovat kalliita ja elitistisiä.

	vanha luksus	konventionaalinen eli tavallinen luksus	uusi luksus
vaikutus	etäisyys	mitäänsanomattomuus	puoleensavetävyys
saavutettavuus	poissulkevuus	kaikkiällä läsnäoleva	on mahdollisuuksien puitteissa
hintaa	kalleus	matalahintaisuus	korkealuokkaisuus
laatu	tuotettu käsityönä	teollisesti tuotettu	käsiteollisesti tuotettu
sosiokulttuurinen konteksti	elitistisyys	mukautuvuus	arvoläheisyys

Kuva 19. Luksuksen jaottelu (Silverstein & Fiske 2008, 56).

Luksus voi nykyisin arkikielessä tarkoittaa myös palvelua, joka ylittää välttämättömän minimumin. Mielestäni Purra olisi voinut yhtä hyvin käyttää luksus -sanana tilalla sanaa ylimääräinen, tai ekstra, mutta käyttämällä nimenomaan luksus sanaa, hän halunee viitata kulttuuriin tavalla, joka kasvattaisi juopaa entisestään niin sanotun tavallisen tallaajan ja kulttuurin harrastajan kesken. Luksus -sanaa käytettäessä kulttuurista puhuttaessa tulee nimittäin vaikutelma, että kulttuuri olisi vain rikkaiden saavutettavissa, vaikka tosiasia Suomessa

on yltäkylläisesti kulttuuria, joka on, ellei ilmaista niin ainakin erittäin huokeata. (Turun Sanomat 2011.) Mielestäni luksuksella tässä yhteydessä tarkoitettiin jotain huonoa, sellaista, jota ilman on aivan hyvä tulla toimeen, jotain ylimääräistä. Tämän lisäksi teos toimii myös varoittavana esimerkkinä mitä tapahtuu, jos joudumme elämään ilman luksusta: kaikki menee pieleen.

Jos Purra tarkoittikin luksuksella uutta luksusta niin se olisi vaikuttanut kaikin puolin erittäin hyvältä. Epäilen kuitenkin, että hänen sanojensa pontimena oli nimenomaan kuitenkin tuo vanha luksus.

Koska teos jää museon kokoelmiin, haluan tehdä sen siten että teos voisi toimia myös muussa sijoituspaikassa, jos kaupunki joskus tulee sen muualle sijoittamaan. Paikan tulisi mielellään olla avarahko ja vähintään kahdesta suunnasta helposti lähestyttävä. Ajattelen että teos toimisi varsin hyvin lähes millä tahansa julkisella paikalla mutta erityisen hyvin se sopii jonkin kulttuuriin liittyvän rakennuksen tai paikan yhteyteen. Paikassa kuin paikassa se välittää saman viestin; kulttuuri todellakin on luksuspalvelu ja ilman sitä olemme vain luurankoja tyhjän kuoren sisällä.

7 Teoksen ulkoasusta

Opinnäytteeni alaotsikko englanniksi kuuluu The Art of the Covenant. Halusin englanninkieliseen käännökseen mukaan näennäisen kirjoitusvirheen kuten suomenkielisessäkin versiossa, (epäpyhä liito) lisäksi halusin että käännös kuvastaisi jollain tapaa teosta ja sen ulkoasua. The Arc of the Covenant tarkoittaa raamatun vanhan testamentin liiton arkkia ja siinä esiintyy myös kaksi kerubia symmetrisesti kuten myös omassa teoksessani. Voidaan siis vetää johtopäätös että liiton arkin taide (The Art of the Covenant) on toiminut osaltaan myös minun taiteeni inspiraation lähteenä. Alla Steven Spielbergin näkemys liiton arkista elokuvassa Indiana Jones ja kadonneen aarteen metsästäys.

Kuva 20. Taiteellinen näkemys liiton arkista, 2015. "Indiana Jones and the Adventure of Archaeology" -näyttely, National Geographic Museum, Washington D.C., Yhdysvallat. Kuva: Mary Harrsch

Tarkoitukseni on veistää teoksen etupuoli siten että siinä yhdistyy barokki ja roskalavat, ainakin jos läheltä katsoo. Halvat materiaalit ja kallis ulkoasu sekä korkeakulttuuri ja roska/rihkama lyövät kättä kaikessa sovussa. Kerubeissa ja vaakunassa käytetään pintamateriaaleina aaltopahvia, kittiä, kuumaliimaa ja puurimaa. Teos veistetään siten että vasta läheltä katsottuna katsoja huomaa mitä kaikkea materiaalia on käytetty. Kaukaa katsottuna haluan, että teos näyttää mahdollisimman perinteiseltä vanhan kirkkotaiteen tyyliä

lainaavalta koristeelliselta barokkiveistokselta. Olen aina ihailut 1600 –luvun mahtipontisia barokki tyyliuunnan kirkkoja ja etenkin veistoksia niiden yhteydessä.

Kuva 21. Pyhän Marian Basilikakirkko, Tšekki. Kuva: <https://www.gemaart.cz/en/reconstruction-of-basilica-of-the-visitation-of-the-blessed-virgin-mary-at-the-holy-hill-phase-ii/>

Barokin kirkkotaiteen veistoshahmoissa on läsnä sellaista dramaattisuutta, jänteveyttä ja näyttävyyttä, joka vetoaa minuun. Meillä Suomessa tällaista mahtailevuutta ei juurikaan ole, koska barokin aikana Suomessa tehtiin julkista taidetta vähän ja rahaa ei ollut samalla tavalla kuin muualla keski-Euroopassa. Luulen kuitenkin, että oman aikamme taiteilijoiden pelkona tällaisen kuvakielen käytön suhteen voi olla kitschiden pelko, ylenpalttisen koristeellisuuden ja mahtailevuuden vuoksi. Onneksi sentään esimerkiksi Keski-Euroopassa vieraillessani pääsen katselemaan ihastuneena juuri tätä runsasta ja koristeellista muotokieltä

sekä yleviä materiaaleja. Osasy sille, että haluan käyttää teokseni ulkoasussa nimenomaan tätä koristeellista ja mahtipontista tyyliä, on siinä, että Suomessa vastaavaan ei tänä(kään) päivänä juuri törmää. Ainakaan julkisessa veistotaiteessa. Tampereelle barokin pompöösiys sopii mielestäni vieläpä erityisen hyvin koska Tampere, joka on kasvanut suuresta pikkukaupungista pieneksi suurkaupungiksi on viime vuosina tullut tunnetuksi lähes hellyttävästä halustaan olla suurin, kaunein ja paras. Tampereella pitää olla Suomen pisin tunneli, pohjoismaiden korkein näkötorni ja se on pohjoismaiden suurin sisämaakaupunki. Myös muita hausempia ennätyksiä löytyy mutta jääköön mainitsematta. Jos kerran kaupunki on näin mahtipontinen niin mikä muu kuin barokki sopisi sille paremmin?

7.1 Kitsch vai bad sculpting?

Kitsch on saksaa ja se tarkoittaa kirjaimellisesti roskaa. Englannin kielessä sitä käytetään kuvaamaan halpaa tai rahvaanomaista tyyliä sekä tunteellista ilmaisua esimerkiksi populaarikulttuurin piirissä. (Tate 2024.)

Tämän tyyliuunnan käyttämisessä on myös riskinsä, pelkäsi kitschiksi leimautuminen on yksi mutta myös kömpelyyden tai vastaavasti oikeanlaisen, coolin kömpelyyden poissaolon voi olla syy sille, että teos epäonnistuu. Jos nimittäin veistäjä veistää hyvin mutta ei tarpeeksi hyvin, on teoksella vaarana tulla helposti tulkittavissa kitschiksi. Jos veistäjä veistää huonosti mutta ei oikealla tavalla huonosti, näyttää teos harrastajan tekemältä kömpelöltä kitschiltä. Niin tai näin niin huonosti käy? Ei välttämättä. Jälkimmäinen vaihtoehto on mielestäni suotavampi ja sitä paitsi minun veistäjäntaidoillani on väistämätöntä lähteä kulkemaan tätä kömpelöihkön veistotyylin polkua. Itselleni on näiden kahdenkymmenen ammatissa toimineeni vuoden aikana kertynyt jo itseluottamusta ja omaa tyyliä sen verran että en pidä edellä mainittuja asioita sudenkuoppana. Valintani veistämisen ja tyylikeinojen suhteen ovat tietoisia ja vuosien mittaan omasta mielestäni hyväksi havaittuja. Toki voisin palkata avukseni veistäjiä, jotka osaisivat tehdä anatomisesti juuri oikeanlaisen kerubin mutta se on polku, joka minua ei kiinnosta. Mielestäni on paljon mielenkiintoisempaa, jos anatomiasa on virheitä, kuin se että kaikki on prikulleen oikein. Sitä paitsi kerubin anatomiasa voi ottaa paljonkin taiteellisia vapauksia koska siitä löytyy melko vähän luotettavaa tutkimustietoa ja näin aion teokseni tulevia erikoisuuksia sen anatomiasa selittääkin.

Termi Bad Painting esiintyi ensi kerran 1970 luvulla kun Yhdysvaltalainen Marcia Tucker käytti sitä kuvaamaan teoksia, joita hän oli kuratoinut saman nimiseen näyttelyyn New Yorkin New Museum of Contemporary Art –museoon. Tucker määritteli, että Bad Painting on maalaustapa, jossa osoitetaan piittaamattomuutta viimeaikaisiin maalaustyyliihin. Käsitteen piiriin kuuluu myös se, että tekijältä ei puutu teknisiä valmiuksia tai taiteellista arvostelukykyä tuottaa teoksia, jotka kuuluisivat ajan henkeen ja taiteen kaanoniin, kyseessä on pikemminkin tietoinen askel syrjään totutusta. (Hopkins 2018, 234) Omalla kohdallani ja

nimenomaan tässä julkisessa teoksessa voitaisiin käyttää vastaavaa termiä Bad Sculpting, kuvaamaan veistotyyliäni. Se ei ole aivan yhtä tökerösti pieleen taiteiltu kuin useimmat Bad Painting –termin alle niputetut teokset mutta samaa henkeä tyyliissäni ja erityisesti asenteessani on.

Kuva 22. Joan Brown, The Long Journey, emalimaali kankaalle, 1981. Kuva: <https://www.artsy.net/artwork/joan-brown-the-long-journey>

Teoksessa olevassa vaakunassa tulee olemaan myös paljon runsasta koristelua ja näyttävyyttä. Vaakunan etupuoli tulee olemaan hiukan pehmeämpi ulkoasultaan ja tyyliältään, onhan sen sanomakin pehmeämpi. Vaakunan kääntöpuolella kaikki on enemmän goottilais-tyylistä ja muutenkin jylhempää ja kulmikkaampaa. Liian suurta eroa ei puolien välillä voi kuitenkaan olla koska en halua, että tyylit olisivat täysin eri maailmasta, mielestäni niiden pitää sointua yhteen. Onhan kolikoidenkin puolet yhteen sointuvat, vaikka kuva-aiheet olisivatkin aivan erilaiset.

7.2 Vesiaihe teoksessa

Kuten jo aiemmin mainitsin, kääntöpuolen kerubit eivät puhalla torveen, vaikka asento siihen viittaakin vaan he juovat vihreistä lasisista pulloista viiniä. Pullot ovat siis ihan oikeaa

lasia ja ne on puhallettu muotin mukaan muotoonsa siten että ne sopivat paikoilleen juuri oikealla tavalla. Itse viinin juominen liittyy tietenkin siihen mitä minun mielestäni pahimassa tapauksessa tulee käymään, kun kulttuuri nähdään luksuspalveluna, joka voidaan tuosta vain lopettaa. Jäljelle jää vain tyhjä kuori, jota yritetään viinin juomisella täyttää. Hie-man banaali lähestymistapa aiheeseen mutta ajattelen että tässä olisi taas kaksi vastakohtaa, jotka voisivat hienosti toimia yhdessä; hienostunut, runollinen ulkoasu ja arkipäiväinen, karkea toiminto. Oikeasti toimiva vesiaihe teoksessa ei ole pakollinen koska juomisen idea käy kyllä ilmi, vaikka pulloista ei mitään nestettä tulisikaan mutta mielestäni se olisi oivallinen lisä. Koska luurangot ovat tyhjiä kuorien sisällä, valuu pulloista tuleva vesikin aluksi luurankojen suuhun ja jatkaa siitä matkaansa kuoria pitkin teoksen jalustassa sijaitseviin ritilöihin, joista se johdetaan edelleen puhdistuskoneiston kautta takaisin kiertoon ja ylös pulloihin.

Puhdistuskoneisto sijaitsee teoksen jalustan sisällä. Ylös pulloihin vesi nousee kupariputkia pitkin, joille on piilotettu kanavat jo etupuolen valuvaiheessa. Lasipulloihin porataan reiät niiden takapuolelle, joista kupariputken suut tulevat sentin verran pullon sisälle. Vesiaihe ei ole toiminnassa ilman ollessa pakkasen puolella mutta noin puolet vuodesta katsojat pääsevät nauttimaan hiljaisesta veden solinasta ja viiniä kittaavista luurangoista. Huumoria kai tässäkin koska luurankojen on melko turha juoda mitään, kun ei ole oikein mitään sisäelimiä, jotka juotavia käsittelisivät. Kenties ne juovat vain vanhasta tottumuksesta, siihenkin saattaa jollain katsojalla löytyä samaistumispintaa? Tai ehkä kyseessä on pieni kritiikinpoikanen alkoholin juomisen suhteen? Juominen on yhtä tyhjän kanssa eikä ainakaan herätä ketään yhtään enempää eloon. Alla luonnos kerubin ontosta sisäpuolesta jonne luuranko sijoittuu.

Kuva 23. Esimerkki kerubin ontosta kääntöpuolesta, 2024.

7.3 Teoksen materiaalivalinnat

Kuten jo aiemmin mainitsin, haluan että teos säilyy pitkään, kukapa julkisen teoksen veistäjä ei haluaisi? Tietenkin on olemassa erikseen väliaikaisia julkisia teoksia mutta se on asia erikseen. Tämän teoksen materiaali tulee olemaan pitkälti alumiinipronssia koska se on kestävä, kirkkaamman väristä kuin puhdas pronssi (joka ei sinällään ole puhdas alkuaine vaan metalliseos eli lejeerinki, sisältäen kuparia ja tinaa) sekä kevyempää kuin pronssi. Alumiinipronssia voi pinnoittaa eri tavoin ja mikä tärkeintä, se on kevyttä. Ainoastaan kerubien välissä oleva vaakuna saatetaan valaa pronssista koska haluan saada siihen mukaan patinaa, varsinkin sinne kääntöpuolelle, jonka pitäisi olla yleisilmeeltään tummempi. Teoksessa olevat luurangot valetaan taas pelkästä alumiinista koska ne tullaan ruiskukromamaan täysin kiiltäviksi. Niiden pintaan saa jäädä kromauksessa käytettävästä

aktivaattoriaineesta valuvia patinajälkiä, jotka näyttävät siltä kuin musta veri valuisi pitkin luurankoa. Ruiskukromausta on tekniikka, jossa erikoisvalmisteisella maaliruiskulla (Cosmichrome 2024) ruiskutetaan kappaleen pintaan erilaisia aktivaattoriaineita ja akkuvettä ja hopeakidettä vuorotellen, välillä puhalluslampun avoliekillä käsitellen. Näyttävä, kallis ja erikoinen patentoitu tekniikka, jonka aktivaattoriaineiden kaikkia ainesosia ei edes laitteen maahantuoja suostu paljastamaan. Tekniikka soveltuu erittäin hyvin pienien kappaleiden (20 cm x 20 cm x 20 cm) kromaamiseen mutta isompien kappaleiden kanssa käy helposti niin että kappale ehtii kuivua akkuviedestä jossain välissä ja se aiheuttaa pintaan valumajälkiä. Kappale kun tulisi pitää märkänä koko prosessin ajan. Prosessi itsessään on nopea, pienen kappaleen kromaamiseen alusta loppuun, jos ei lasketa pohjamaalausta, kuluu aikaa vain pari minuuttia. Olen aiemminkin kromauttanut isoja kappaleita ja minua ei valumat ole ikinä haitanneet, päinvastoin olen pitänyt niistä ja ajatellut että ne tuovat mukanaan vaihtelun käsityöstä, lisäksi lopputulos vaikuttaa vähemmän muoviselta, kun mukana on ns. virheitä. Alla esimerkkikuva eräästä toisesta teoksestani, josta käy ilmi minkälainen pinta olisi toiveena saada. Veistoksen jaloissa näkyy erityisen hyvin niitä valumajälkiä, jotka ovat toivottuja luurankoja tehtäessä.

Kuva 24. Nunc Est Bebandum, lasikuitu, ruiskuhopeointi, 2022. Kuva: Patrik Rastenberger

Lopputulos luurangoissa on siis näyttävä kiiltävyydessään mutta mukana on myös rosoista jälkeä, joka sopii kääntöpuolen kuolema-aiheiseen teemaan. Itse originaali, josta muotti otetaan, tullaan veistämään sekatekniikalla siten että lopputuloksessa on mukana sekä rosoa

että hiottua kiiltävää pintaa, haluan näyttää, että osaan myös veistää myös kohtuullisen hienosti ja melko oikean näköisesti, jos haluan.

7.4 Työstö

Luurankojen originaaliin käytän materiaalina 3 mm taivuteltavaa rautalankaa, jota voi myös pienellä virralla hitsata yhteen. Rautalangan päälle kiinnitetään pahvia kuumaliimalla ja kun haluttu muoto ja ulkonäkö on saavutettu, pahvin päälle laminoidaan lasikuitua pari kerrosta. Tällä tavoin varmistetaan se, että muotin otto onnistuu eikä pahvi ala vettyä muottia otettaessa. Lisäksi kun lasikuidutuksen tekee sopivan huolettomalla tyylillä, saadaan aikaiseksi vaikutelma hiukan repaleisesta ja hämähäkinverkkoisesta ulkoasusta, ja se sopii aiheeseen erittäin osuvasti. Muotti otetaan luurangosta osittain kipsillä ja osittain silikonilla tai vinamold-merkkisellä (uudelleen)sulatettavalla öljypohjaisella muottivahalla. Saadulla muotilla valmistetaan originaalista punavahaversio, joka ensin viimeistellään kylmillä ja kuumilla käsityökaluilla ja tämän jälkeen vahaversio muotitetaan massalla, joka sisältää mm. tiilimurskaa ja kipsiä. Tämän jälkeen muotitettu vaha sulatetaan pois muotin sisältä uunissa, jolloin muotin sisälle jää vahan muotoinen ontto alue, johon sula pronssi kaadetaan. Valuprosessiin kuuluu paljon työvaiheita ja yksityiskohtia, jotka tässä jätän tarkemmin erittelemättä, mutta pääperiaate on edellä mainitun kuuloinen. Luurangot veistetään vasta sen jälkeen, kun teoksen etupuoli on täysin valmis ja valettu, tällöin voidaan varmistua siitä, että luurangot varmasti sopivat kerubien tyhjien kuorien sisään ja että ne istuvat paikkoihinsa juuri oikealla tavalla. Etupuolen originaalia tehdessä vaakunan runkona käytetään finnfoam levyä, jonka päälle kasataan savea, josta vaakunan muoto veistetään. Vaakunassa ja kerubeissa käytetään myös osittain erilaisia sekatekniikoita tuomaan mukaan vaihtelevuutta ja huumoria. Pieniä osia sieltä täältä tulee näyttämään aaltopahvilta tai läpinäkymättömältä lasilta, tämä johtuu siitä, että originaalissa käytän nimenomaan lasia ja pahvia lopullisena pintamateriaalina. Tarkoituksena on luoda elävä pinta, joka kaukaa katsottuna näyttää tietyllä tavalla perinteiseltä ja ikään kuin miltä tahansa julkiselta vanhan ajan veistokselta. Lähempää katsottuna paljastuu kuitenkin, että teos on veistetty siten kuin siinä olisi käytetty materiaaleja mitä nyt kulloinkin on sattunut olemaan käsillä. Ja niin se tehdäänkin, huolellisesti mutta rennolla otteella, kuvia kumartelematta. Kun originaali on valmis, siitä otetaan niin ikään kipsi/silikonimuotti jolla valmistetaan punavahaversio, josta lopullinen veistos valetaan Tai-devalimo Sinisalossa Säkylässä.

Tärkeä elementti teoksessa on siinä käytetyt päällystysmateriaalit: Alumiinipronssiset kerubit sekä osa vaakunasta tullaan päällystämään lehtikullalla barokin perinteitä noudattaen. Alumiinipronssi joka vaakunaan jää näkyviin, patinoidaan tummahkoksi ja sekaan tulee vähän vihreää patinaa, jotta ulkonäkö saadaan näyttämään vanhalta ja arvokkaalta. Uskoisin että originaalissa käytettyjen halpojen veistomateriaalien ja lopputuloksessa näkyvän

äärimmäisen kalliin päällystysmateriaalin kontrasti tulee olemaan herkullinen ja tärkeä osa teoksen hiljaista huumoria.

7.5 Tekotavan vaikutuksista

Tekotavan voi nimittäin nähdä humoristisena kannanottona roska- ja korkeakulttuurin välillä ja se on taiteessani usein pyrkimyskin; liudentaa raja-aitoja vastakkaisten asioiden välillä. Matala – korkeakulttuuri vastakkainasettelu on muutenkin mielestäni usein teennäistä. Punkkarin jätemateriaaleista väsäämä veistos voi olla (ja monessa tapauksessa onkin) aivan yhtä vaikuttava kuin etabloituneen kuvanveistäjän teos maailman hienoimmassa museossa. Täytyy vielä tähdentää, että teoksen vaikuttavuus on aina eri asia kuin teoksen vakuuttavuus. Vakuuttavuuteen vaikuttavat monet teoksen ulkopuoliset seikat, kuten missä teos on esillä, kuka on tekijä, mikä on teoksen hinta ja kuinka kalliista materiaalista teos on tehty. Tässä julkisessa teoksessani pyrin kyseenalaistamaan edellä luetellut vakuuttavuuden (vakuuttavuus sanan tilalla voisi kaikei käyttää myös termiä totisuus?) tunnusmerkitavalla tai toisella. Tosiasia kuitenkin on, että teoksen sijoituspaikka on rokkipyhätön yhteydessä, tekijänä on oudon niminen ja useille aika tuntematonkin henkilö, hintaa ei tiedetä ja näköjään pahvista ja muusta jämämateriaalista veistetty; tuskinpa on edes oikeaa kultaa. Ainakin toivon, että joku ajattelee tällä tavalla teoksen nähdessään. Hämmäntäminen on ihan mukavaa ja sitä paitsi, kuuluu dadaismin peruspilareihin. En tiedä onko teokseni aivan perinteistä dadaa mutta ainakin se vastustaa valtaapitäviä samoin kuin dada vastusti esim. sotaa. Voinhan aina sanoa, että edustan futurodadaa tai transdadaa ellei näitä käsitteitä ole jo keksitty.

8 Mitä tuli opittua projektista?

Tämä projekti on ollut tähän asti erittäin mieluinen, vaikka se onkin venynyt itsestä riippumattomista syistä jo melko pitkäksi, enkä ole vielä päässyt edes luonnosvaihetta pidemmälle. Olen oppinut ainakin sen, että kun tekee yhteistyötä ison kaupungin kanssa, saattaa aikataulut venyä ja tuntuu että yhteydenpidossa taiteilija saattaa olla siellä häntäpäässä. Tämän asian olen huomannut sellaisissa tilanteissa, että lähes vuoteen ei kuulu mitään ja sitten otetaan yhteyttä ja sanotaan että kuukaudessa pitäisi olla uusi luonnos valmiina. Minua tällainen menettely ei ole haitannut, olen aina ollut aika nopea luonnostelevaan ja uusia ideoita syntyy vaivattomasti. (Se että onko ideat aina niin hyviä, onkin toinen juttu.) Otan tämän asian esille siksi että se saattoi yllättää minut, mutta yllätys oli oikeastaan vain positiivinen. Yksi asia mitä pidän tärkeänä julkisen taiteen tekemisessä, on oma-aloitteisuus, kannattaa olla aktiivinen, vaikka tuntuu että vastakaikua ei tule ja että omat ehdotukset jäävät vain pyörimään jonnekin koneiston rattaisiin. Se että antaa kuulua itsestään ja pitää itsensä arkkitehtien ja museon edustajien mielessä on ainoastaan positiivinen asia. Vaikka minusta ei juuri tähän projektiin olisikaan syystä tai toisesta, olenpahan ainakin jäänyt nimelläni ja töitteni osalta tärkeiden päättäjien mieleen. Myös se millä tavalla ja millä asenteella pidän yhteyttä, on tärkeää. Aina tulisi olla kohtelias kaikkia projektin osapuolia kohtaan, vaikka eteen sattuisi kuinka erikoisia asenteita taidetta tai taiteilijoita kohtaan. Saattaa nimittäin olla, että varsinkin pienenpien kaupunkien kohdalla julkista taidetta hankitaan niin harvoin, että projektissa voi olla mukana henkilöitä, jotka eivät ole aiemmin olleet taiteilijoiden kanssa missään tekemisissä. Näinkin on minulle joskus sattunut, ehkä jopa tämän projektin puitteissa, vaikka Tampere ei mikään pikkukaupunki olekaan, mutta kokemukset sellaisesta ovat olleet silti pelkästään positiivisia ja niistäkin on selvitty huumorilla. Lopuksi totean vielä, että Tampereen Taidemuseo on tekemässä rohkean ratkaisun tilatesaan minulta tämänkaltaisen teoksen. Kyseessä on kuitenkin veistos, jonka uskon tulevan herättämään jonkin verran polemiikkaa sen sisältämän poliittisen piikittelyn vuoksi. Toivottavasti myös positiivista polemiikkaa, jos nyt sellaista on olemassakaan.

9 Lähteet

Apostolien teot. Kirkkoraamattu 1933/38.

Appelqvist, H. 2017. Niin & Näin 4/2017. Taide yhteiskunnan peilinä, haastattelussa Lydia Goehr. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

Barasch, M. 1990. Modern Theories of Art. From Winckelmann to Baudelaire. New York University Press, New York.

Berg, W. 2001. Philogelos. London: YUDY Media

Chu, C. 2014. Artnet.com. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://news.artnet.com/art-world/botched-restoration-of-jesus-fresco-miraculously-saves-spanish-town-197057>

Cosmichrome 2024. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.cosmichrome.com/>

Cuddy, A. 2018. Euronews.com. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.euronews.com/2018/06/18/ridiculed-ronaldo-bust-replaced-with-new-model-at-madeira-airport>

Ellen, B. 2017. The Guardian. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/apr/01/cristiano-ronaldo-statue-madeira-airport-barbara-ellen>

Goodwin, K & Figes, L. 2019. Artuk. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://artuk.org/discover/stories/what-is-sculpture-anyway>

Haveri, M. 2018. ITE teossa. Helsinki: Maahenki Oy

Herder, J G. 2002 (1778). Sculpture. Some observations on Shape and Form from Pygmalion's Creative Dream. Edited and translated by Jason Gaiger. The University of Chicago Press, Chicago and London.

Hietalahti, J. 2018. Huumorin ja naurun filosofia. Helsinki: Gaudeamus.

Honour, H & Fleming, J. 1982. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava

Hopkins, David. 2018. After Modern Art: 1945-2017. Oxford University Press

Hughes, R. 1991. The Shock of the New. London: Thames and Hudson

Kallioniemi, K & Salmi, H. 1995. Porvariskodista maailmankylään: Populaarikulttuurin historiaa. Turun yliopiston Täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja.

Kantokorpi, O. 2010. Kuvanveisto ajassa ja tilassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

- Kiilto Oy. 2018. Viitattu 25.6.2024. Saatavissa <https://www.kiilto.fi/uutishuone/tropiikki-liikenneympyrassa-nain-synty-paratiisisaari/>
- Martin, R.A. 2007. The psychology of humor. San Diego: Academic Press
- MoMA. 2024. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.moma.org/collection/terms/pop-art>
- Morreal, J. 2009. Comic Relief: A Comprehensive Philosophy of Humor. New Jersey: Wiley-Blackwell
- Pasanen, T. 2023. Viitattu 15.5.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20023605>
- Peltonen, N. 2024. Soundi 11/2024. Kosminen cowboy ja metsän poika. Helsinki: Pop Media Oy
- Prevenia. 2020 Viitattu 13.11.2024. Saatavissa <https://prevenia.fi/dopamiini-mielihyvahormoni-tapojen-taustalla/>
- Puukko, M & Susiluoto, I. 2009. Nauru pidentää tuomiota: puolalais-venäläinen vitsimaaottelu. Helsinki: Ajatus.
- Päiväsaari, H. 1995. Helsingin Sanomat. Helsinki: Sanoma Media Finland. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000003456900.html>
- Rautio, P. 2024. Taide 1 / 2024. Saako olla humoristista ja yhteiskunnallista? Helsinki: Kustannus Oy Taide
- Silverstein, M & Fiske, N. 2008. Trading Up. Why Consumers Want New Luxury Goods – and How Companies Create Them. Penguin Group. London.
- Stammeier, J. 2016. Kulttuuricocktail. Viitattu 17.12.2024. Saatavissa <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/12/mika-hyvaa-taidetta-lue-taiteen-asiantuntijoiden-vinkit-nykytaiteen>
- Taiteen edistämiskeskus. 2023. Viitattu 15.5.2024. Saatavissa <https://www.taike.fi/fi/lehdistotiedotteet/tulee-sellainen-sivistynyt-olo-julkisen-taiteen-suosio-pysyy-vakaana>
- Tate. 2024. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/k/kitsch>
- Toija, T. 2023. Haastattelu 21.3.2024
- Tuhkanen, A. Yle. 2023. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://yle.fi/a/74-20045682>
<https://www.ts.fi/kulttuuri/191335>
- Wiik, K. 2003. A New Atlas on the Origins and Early History of the Europeans. CD-ROM. ISBN: 9529915705
- Wikipedia. 2024. Viitattu 5.11.2024. Saatavissa <https://fi.wikipedia.org/wiki/Avantgarde>

Wikipedia. 2024. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa https://en.wikipedia.org/wiki/Bad_Painting

Yrttiaho, T. 2024. Helsingin Sanomat 12.3.2024. Helsinki: Sanoma Media Finland. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000010277441.html>

10 Presentaatio

TEOSEHDOTUS
TAMPEREEN TULLIKAMARILLE
ANSSI KASITONNI

Cultus Est Deliciae Muneris (Kulttuuri on luksuspalvelu) on kaksipuoleinen reliefieveistos jonka etupuoli on ylistyslaulu kulttuurille sen kaikissa muodoissa ja jonka kääntöpuoli kertoo mitä tapahtuu kun kulttuuri nähdään lähinnä asiana josta on helppo hankkiutua eroon ensimmäisenä vaikeiden aikojen koittaessa.

Vitam Sine Deliciae Servitio (Elämä ilman luksuspalvelua).

Suomen valtiovarainministeri Riikka Purra totesi aikanaan kulttuurin olevan luksuspalvelu. Hän oli aivan oikeassa, kulttuuri todellakin on luksusta meille ihmisille ja ilman sitä jää jäljelle vain viiniä kittaava luuranko tyhjän kuoren sisällä.

Teos tulee sijoittumaan **Tampereen Tullikamarin** uuden sisäänkäynnin yhteyteen. Tullikamarin kiinteistöön toteutetaan mittava remontti vuosien 2025 – 2026 välillä ja tämä teos on osa tuota remonttia, prosenttiperiaatteen mahdollistamana.

Teoksen etupuolella on kaksi torvea soittavaa kerubia jotka kehystävät välissään seisovaa vaakunaa. Vaakunassa on kuva-aiheina erilaisia kulttuuriin liittyviä/viittaavia symboleja. Teoksen takapuolella nämä kerubit ovat tyhjiä kuoria jotka kantavat sisällään hopeoituja luurankoja. Vaakunassa olevat kulttuurin symbolit esitetään takapuolella päinvastaisessa valossa, jos edessä vaakunassa oli itkevä ja naurava teatterimaski, takapuolella on kaksi itkevää jne. Takapuolella kerubien luurangot eivät suinkaan soita torvea vaan juovat vihreistä lasipulloista viiniä eli vettä joka johdetaan pullon sisältä luurangon sisuskalujen läpi kohti jalkaa josta vesi menee takaisin kiertoon. Vesiaihe on nähtävissä vain teoksen takapuolelta. Teos on jalustoineen noin 2,5m korkea ja 3m leveä.

Budjetti

Pronssivalu, 5 neliötä	27500 eur
Kultaus, 3 neliötä	5000 eur
Originaalin valmistus	1000 eur
Kuljetus & pystytyskulut	2000 eur
Teoksen jalusta	3500 eur
Ruiskuhopeointi, luurangot	2500 eur
Suihkulähteen pumppu	1000 eur
Vesiaiheen muut kustannukset	2500 eur
Taiteilijapalkkio, 12 kuukautta	36000 eur
Yhteensä	81000 eur

